

ANDRZEJ WAJDA

In de moeilijke marge van ruime herkenbaarheid, politieke werkzaamheid en expressieve kracht heeft de Poolse cineast en theatermaker Andrzej Wajda een eigen stijl uitgebouwd. Een fractie van zijn omvangrijk oeuvre was in november jl. in deSingel te gast. Johan De Boose, thuis in de vaak ondergrondse wegen van het Poolse theater, gidst.

De nacht van 17 op 18 juni 1989. Swidnik, een betonnen dorp in stalinistische stijl op enkele kilometers van de Sovjetgrens. Regen. Regen. Kleffe roodwitte vaandeltjes aan de lantaarns. Gelige lampjes in een boekwinkeltje, vale neon in de lege etalage van een slagerij. Regen. Regen. Een vrouw op jeugdige hakken schuift en struikelt langs het raampje van een *knajpa*. Alcohol enkel bij de *melina*, de privépaters, handige listige handelaartjes aan de achterpoort. Ik heb de kamerflat verlaten, waar wij met vijven leven en waar de bittere klaagzang van underground-chansonnier Kaczmarek, die nu in Parijs onder kelken pernod bezwijkt, als basso continuo tussen de vier wanden circuleert. De portiek vol gemiauw heb ik verlaten en ik haast me naar een vriendenfeest van al wat oudere hippies, die zoals steeds blootsvoets door de kamer zullen wandelen en bij schemerlampen boeken zullen lezen en jonge monden zogen. Soms wordt er retorisch gevloekt, onderaan de sociaal-realistische lantaarn, soms van acht hoog in een blok, waar je met de hand als een regenschermje boven de ogen, naar op moet kijken als in een klein Manhattan. Geen bijzondere nacht dus. Afgezien natuurlijk van het feit, dat dit in de handboeken zal prijken als de vooravond van een revolutionair gebeuren. Uit de rokerige, dichtbevolkte kamers ontsnappen door kieren in de vensters hartstochtelijke disputen. In de kamer van mijn bestemming geen blootsvoets geschuifel maar hetzelfde vuur. Ondanks de gebruikelijke melancholie in de straten licht de hoop knarsend op rond de dicht met vodkaglasjes bezaaide tafels.

's Anderendaags haalt de oppositie unaniem de zege. Na jaren van verstarren en wanhoop, voelbaar tot in de

kleinste nerven van het dagelijkse leven, vertrekt Polens gelaat. De schappen in het warenhuis, waarvan men gewoon is dat ze de ene dag leeg, de volgende halfvol staan, zijn daarmee niet prompt gevuld, maar de mondhoecken zijn minder gespannen, minder bitter ook, en in het hart herleven vonken hoop en energie. Polen, het gekneusde middenrif van Europa, likt niet langer wonden. De oude, traditionele cultuur, die geschiedenisboeken vol verscheurdheid en slavernij geschreven heeft, herstelt haar waarden. De geschenken vol bankbriefjes en wierook worden opengemaakt, de zwarte pagina's vol mannen van ijzer en marmer omgeslagen. De Pool was steeds trots, de moed die hij nu heeft opgevat kan in energie vertaald worden, de creatieve energie voor de organisatie van een nieuw bestaan.

Polen in Polen

Andrzej Wajda (1926), de befaamde film- en theaterregisseur uit de nekropolis Krakow, heeft de bewogen politieke en sociale ontwikkelingen van deze eeuw niet enkel intensief doorleefd, maar ook in fascinerende artistieke kronieken vastgesteld, die zowel in de Poolse underground als op de Westerse scène grote bekendheid en roem oogstten. In zijn theaterwerk, waarvan deSingel onlangs een gevarieerd boeket presenteerde, koos hij voor de aanpak van de klassieke dramaturgie, die zonder directe toespelingen toch steeds een politieke dimensie bevat. Het is bekend dat repressieve culturen naar andere dan expliciete metaforen zoeken om hun visie en kritiek gestalte te geven. Wajda verkoos de klassieken boven de avant-garde, die hij in het Krakause Stry Teatr (Oud theater) encenseerde. Zijn uit-